

Acum vorbim despre descreșteri

Încercăm, în „Antitezele” din numărul precedent (despre care, din motive financiare, bugetare, ministeriale, nu mai știm dacă a fost un număr normal, un număr dublu sau un alt mod de a ne fura singuri căciula), să trec în revistă (expresie nicăieri mai potrivită decât atunci când e vorba chiar de o revistă) creșterile și descreșterile din teatrul românesc în cei aproape șase ani de când unele lucruri s-au schimbat iar altele nu, cu prilejul întreruperii serialului grotesc „Ceașescu și epoca sa”.

Ce a crescut și s-a dezvoltat, am văzut (întrezărit?) în numărul precedent. Ce a scăzut sau a rămas la fel, ar trebui să vedem (întrezărim?) în numărul de față. Așadar:

II. Scăderi, involuții, statu quo ante

1. A scăzut numărul de premiere teatrale. Știu, înainte era **planificare**, fiecare teatru era **obligat** să **acopere** un număr de premiere și să **descopere** un număr de spectatori, că, vezi bine, educația socialistă a Consiliului pentru cultură și educație socialistă trebuia să meargă. Dar nu văd de ce azi, când nimeni nu mai numără câți spectatori au fost educați și câți oameni noi au fost fabricați, premierele se fac – sau, mai curând, nu se fac – la voia întâmplării. Dacă nu mai confecționăm oameni noi, nu mai avem nevoie nici de spectacole noi? Mă gândesc, nu fără mirare, că, în stagiunea 1994–1995, Teatrul Odeon a avut una sau două premiere, în timp ce Teatrul Mic una sau nici una. Numai Naționalul, „Bulandra” sau „Nottara” nu și-au pierdut ritmul, în timp ce Teatrul de Comedie pare să-l recâștige, după o prea lungă recreație... Cât despre teatrele din țară, cu puține excepții, situația înclină să devină dramatică. Și, fiindcă am scris cuvântul **dramatic**, să sar la punctul următor:

2. A scăzut drastic numărul de piese românești – mai ales contemporane – reprezentate pe scenele românești. S-a creat, imediat după 1989, un fel de mefiență, ca să nu spun dușmănie, privind dramaturgia românească. Nu mai avem nevoie de metafore și aluzii, de alegorii și parabole, de șarade, rebusuri, anagrame și cuvinte încrucișate, fiindcă nu mai vrem și nu mai avem pe cine să tragem pe sfoară! Vrem teatru direct și denotativ! Vrem dramaturgie în ritmul epocii noi, de inițiativă individuală, investițională și concurențială! Mai uitați ritmul lent de lasă-mă să te las al colectivismului lăăit și iresponsabil! Așa li s-a strigat dramaturgilor de către directorii de scenă și de teatru. Unii dramaturgi și-au schimbat ritmul, alții nu. Unii au început să înjure ce-au lăudat și să laude ce-au înjurat. Alții au continuat să scrie așa cum au scris și înainte, considerând că n-au abdicat nici de la adevăr, nici de la morală, nici de la ritmurile (post) moderne.

Dar nu s-a întâmplat mai nimic. În consecința efortului dramaturgic, nu formidabil, dar notabil (vezi Tudor Popescu, D. R. Popescu, M. Ispirescu, P. Everac, I. Naghiu, P. Ioachim etc., dar și noii veniți: Horia Gârbea, Alina Mungiu, Răzvan Petrescu), piesele românești au continuat să se scrie, să se publice și să ia premii. Și să nu se joace, decât așa, din când în când, pentru exemplificare, pentru calmarea spiritelor sau pentru autoliniștire. Există directori de teatre care, fără să facă vreo anchetă sociologică, au convingerea sinceră că publicul nu mai are **apetență** pentru repertoriul național, după cum există regizori care consideră că, ne jucând piese românești, se răzbuună pe fostele autorități care i-au obligat să monteze mai multă dramaturgie autohtonă decât poate suporta un regizor normal. Culmea este că toți au dreptate: trebuie piese noi, se scriu piese noi, ele nu se joacă, publicul e reticent, regizorii sunt sătisiți, directorii sunt circumspecți, dramaturgii sunt ori furioși, ori blazați, autoritățile sunt când binevoitoare, când digresive, iar treaba cam stă pe loc. Ce-i de făcut? Nu știu. Nu scriu toate astea pentru a da soluții, ci pentru a menține atenția în stare trează, a mea și a celorlalți: dramaturgi, regizori, directori de teatru, critici, miniștri, primari, consilieri, inspecitori... Și pentru ca să nu-mi reproșeze, la un moment dat, cineva, prieten sau neprieten: de ce nu mi-ai atras atenția, domnule, că lucrurile stau chiar așa?! Da, domnule, ți-o spun de pe acum, chiar așa stau lucrurile.

3. A scăzut numărul spectatorilor de teatru. Da, dar a scăzut și numărul spectatorilor de cinema. Ba chiar și al spectatorilor de fotbal. A scăzut numărul spectatorilor de teatru nu numai în România, nu numai în Estul Europei, dar și în Restul Europei. Se merge ceva mai puțin la teatru, e adevărat. Deocamdată. Dar se merge. La spectacolele care **plac**, săliile sunt pline. Și nu se pune deloc problema de a confunda spectacolele care **fac plăcere** cu spectacolele care **fac compromisuri**. Se merge la Euripide, la Shakespeare, la Cehov, la Bulgakov. Se merge cu precădere la spectacolele **bune**. Nu cunosc spectacol bun sau foarte bun care să se joace cu săli goale. Până să explicăm publicului ce anume **trebuie să-i placă**, putem să aflăm ce anume **îi place** acestuia. Îndeobște, teatrele se întâlnesc cu publicul lor nu pe înălțimi amănitoare, nici în abisuri umiltoare, ci undeva, la mijloc, cu tendința de a urca sau de a coborî punctul de întâlnire. Nu avem exemple din care să rezulte că, ridicând punctul de joncțiune, s-ar fi pierdut spectatori. Dimpotrivă, se știu cazuri în care coborîrea nivelului de intersecție a produs locuri goale în staluri.

4. A scăzut vârsta medie a publicului de teatru. Cu alte cuvinte, tineretul a devenit majoritar în sălile de spectacol. Dar, la urma urmei, acesta e un **câștig**.

5. Au scăzut subvențiile pentru teatru. Poate că nu este o scădere la modul absolut, dar dacă s-a păstrat, de pildă, cifra de 75% subvenție (restul provenind din încasări), înseamnă, de fapt, o reducere, întrucât prețul билетelor nu poate fi mărit într-atât încât să acopere diferența de 25% din venit. Poporul e





sărac. Publicul care vine **azi** la teatru este de condiție materială mijlocie. Cei bogați nu merg la teatru, ci la sexi-cluburi, la cazinouri, la Istanbul sau la Palma de Majorca.

La teatru vin, în general, profesori, doctori, ingineri, funcționari, muncitori, studenți, elevi și șomeri. Pentru acești oameni, spectacolul de teatru este o fericire. Cei care-și caută fericirea la ruletă nu prea au nici timp, nici drag de teatru. Nu cred că avem dreptul să-i privim tocmai pe cei săraci de una dintre puținele lor bucurii adevărate. Așadar, nu din încasări vom putea construi decoruri și costume, adică **iluzia vieții**, ci tot din subvenții; sau, când sponsorizarea va deveni o virtute lucrativă, din mecenat. Avem de ales: ori iluzia vieții, ori iluzia artei.

6. Au scăzut onorariile pentru piesele de teatru. Adică nu au scăzut, ci au rămas aceleași ca în urmă cu vreo douăzeci și cinci de ani, când o piesă de teatru se achiziționa cu maximum 22.000 de lei. Dar nu știu cine primea acest maximum. Noi, dramaturgii normali, ce nu scriam despre triumful comunismului, luam 15–16.000 (impozabil!) pentru o piesă la care lucram un an, doi sau trei ani și care, alți doi sau trei ani, se mai plimba între secretariatul teatrului și Consiliul Culturii și Educației Socialiste, între acesta și Comitetul Central, între C.C. și Comitetul Județean (sau municipal) de cultură, în așa fel încât piesa devenea, vrând-nevrând, istorică. Astăzi, piesa nu mai face o navetă atât de îndelungată și de sprinteră (ci stă), dar tot 15–16.000 se plătește. Numai că, în urmă cu douăzeci de ani, cu 15.000 de lei un dramaturg putea vieții 3–4 luni. Azi, nici 3–4 zile.

7. S-a micșorat tantiema întrucât tanti Ema, cum o porecleam noi „conspirativ“, a îmbătrânit și s-a micșorat, prin grija epocii de aur, de la 20% din costul билетelor vândute la numai 12% din același. Ei bine, după 1989, tanti Ema a rămas la fel de mică, deși tanti Pâinea, tanti Carnea și tanti Brânza s-au umflat cu nerușinare, cu obrăznicie, cu nesimțire de sute de ori. În cazul ăsta, domnilor, când veți dori să jucați piese românești, nu prea va mai fi cine să le scrie...

8. S-au împuținat volumele de teatru. Înainte, existau cel puțin patru colecții de piese la trei edituri bucureștene, plus ceea ce se mai tipărea în afara acestor colecții și a acestor edituri. Dar Editura Eminescu a desființat colecțiile „Teatru comentat“ și „Rampa“ și a încetat să mai publice piese de teatru. La fel, Editura Univers a renunțat la colecția sa de teatru universal. Doar Editura Cartea Românească și-a păstrat colecția „Teatru“, în care au apărut în acești șase ani trei sau patru volume. Editura Unibet, care publică anual piesele premiate la concursul UNITER, și noua editură Expansion, care a inaugurat o colecție DOR (Dramaturgie Românească Contemporană), suplinesc cumva defuncta colecție „Rampa“ a Editurii Eminescu. Totuși apar prea puține volume de teatru în raport cu triste vremuri revoluate. În ciuda reducerii colecțiilor de teatru, piese totuși apar. Apar și în revista noastră. Numai că... vezi punctul 2.

9. A scăzut... nu, a încetat, aproape cu desăvârșire, apariția cărților de critică teatrală. La Editura Eminescu exista colecția „Masca“ Nu mai există. De câte ori are să apară un volum de critică, va fi probabil sărbătorit cu entuziasm de către cele două secții de critică, fiice bune ale Asociației Internaționale (AICT) și, paradoxal, surori vitrege.

10. În sfârșit, din cauza celor cuprinse la punctele 1, 2, 6, 7 și 9, a scăzut îngrijorător pofta unora de a scrie teatru.

*
*
*

Judecând creșterile și descreșterile teatrului românesc de-a lungul celor aproape șase ani de rătăcire în labirintul tranziției, putem trage următoarele concluzii:

1. Deși condițiile sunt vitrege, teatrul nu moare.
2. Deși lovit din multe părți, teatrul românesc nu se clatină.
3. Deși e rău, e (încă) bine.

desen de Adriana Grand

